

A Comparative Study of Policies and Laws, and Leadership Statements on Food Security Based on Good Governance Principles

Sayyed Shabnaz Ettehad¹ , * Jamileh Tavakolinia² , Mohamad Rahim Rahnama³

1. PhD of Geography and Urban Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
2. Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
3. Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Literature and Human Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

Citation: Ettehad, S. Sh., Tavakolinia, J., & Rahnama, M. R. (2024). A Comparative Study of Policies and Laws, and Leadership Statements on Food Security Based on Good Governance Principles. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 12(46), 210-232. <https://doi.org/10.30507/jmsp.2023.400550.2593>

<https://doi.org/10.30507/jmsp.2023.400550.2593>

20.1001.1.23452544.1403.12.46.1.4

Funding: See Page 228

Received: 2023/06/04

Accepted: 2023/09/09

Available Online: 2024/06/21

Article Type: Research paper

Keywords:

Thematic analysis,
Policies and laws,
Leadership statements,
Good Governance, Food
security.

Abstract

One of the major challenges the country has faced in recent decades, due to urban population growth and changes in economic and political contexts, is food security. Various laws, policies, and plans have been adopted and implemented over the years; however, the issue of food supply and food security remains unresolved. The Supreme Leader has repeatedly emphasized the importance of this issue and outlined principles and solutions that could be instrumental in addressing this challenge. This study examines the texts of documents (laws and policies) and leadership statements on food security. Using the thematic analysis method, the themes were extracted within the framework of food security dimensions and subsequently compared based on the principles of good governance, a key approach to achieving food security. The findings highlight that a common theme across documents and statements is the emphasis on leveraging modern knowledge, technology, and innovations to enhance production levels. Additionally, accountability, efficiency, effectiveness, and justice are identified as key principles for achieving food security through good governance, as emphasized in the leadership's statements. These principles should guide the formulation and implementation of policies and laws.

* Corresponding author:

Jamileh Tavakolinia, PhD

Address: Shahid Beheshti University, Tehran

Tel: +98(912)2196680

Email: j_Tavakolinia@sbu.ac.ir

Extended abstract

Introduction

Food security is achieved when food is provided to all classes of people, at all times, in a healthy and nutritious manner that is affordable both economically and geographically. It encompasses four main dimensions: availability, access, consumption, and sustainability. Food security holds a significant position in the constitution and is central to the country's development goals and plans. Despite the availability of diverse foods today, access to and consumption of healthy food remain problematic. The commercialization of food, a basic human necessity, has intensified competition across its production, distribution, and consumption stages, leading to inequality and imbalance. This imbalance creates challenges for the country in agriculture, water resources, economy, health, and nutrition. Over the years, national documents, policies, laws, and regulations have addressed food security, ranging from basic human needs to promoting agricultural growth, economic development, and healthy eating habits. However, challenges in achieving food security persist, highlighting the need for a thorough study to identify potential gaps. Experience has shown that leadership statements often provide effective solutions to national challenges. Comparing these statements with national policies helps assess their alignment with the principles of good governance.

Methodos

Thematic analysis is a qualitative method used to identify semantic patterns within a dataset by coding text data and grouping them into shared categories. In this method, open codes are initially extracted from the texts, and those with similar meanings are grouped under a single code. This research applied thematic analysis in two phases, and the results were examined and interpreted. Initially, leadership statements on food security were extracted from the official website of the Office for Preservation and Publication of Ayatollah Khamenei's works and organized by year. In the second phase, thematic analysis was conducted on the texts of documents, laws, policies, and approved plans related to food security.

Results and Discussion

After a thorough study of the statements, keywords and key phrases were extracted, and the main and secondary themes were identified and categorized according to three time periods. The centrality of each theme was determined based on the dimensions of food security. In the second phase of the analysis, thematic analysis was applied to the texts of documents, laws, and policies. Main and secondary themes were extracted and categorized based on three time periods and the dimensions of food security. By examining and comparing the dimensions of food security with the theme tree derived from the thematic analysis of the statements and documents, the centrality and emphasis of each dimension are clarified. The central focus of the statements lies in the fields of production and governance, while all four dimensions of food security are reflected in the texts of the documents. In the production dimension, both statements and documents emphasize the use of modern knowledge and technology, particularly nuclear knowledge, along with the growth and development of the agricultural economy. This highlights the importance of the issue and the partial realization of leadership statements through laws and policies enacted by the country. Another dimension consistently referenced in the statements is governance, reflected in themes such as jihadi work, participation, and the establishment of justice. Thus, there is alignment between the statements and documents in the dimensions of production and governance.

Conclusion

This research is a qualitative and mixed-method study aimed at identifying the alignment between the leadership's statements and their realization in the form of policies and laws designed to achieve food security. The commonality observed in the comparison of themes extracted from documents and statements across different time periods is the consistent focus and emphasis on the dimension of production and the issue of self-sufficiency. The themes extracted from the documents (laws and approved sites) encompass all four dimensions: production, distribution, consumption, and governance. Specifically, the topics include the development of both agricultural and non-agricultural economies, a healthy and desirable food pattern, the application of technology, laws, and other resources to enhance production levels, the establishment and improvement of service centers, proportional distribution of population and activity, consumer support,

awareness, optimal consumption patterns, efficient management through transparent laws, and public and local participation. The central themes extracted from the leadership's statements focus on two axes: production and governance, including themes such as self-sufficiency, economic prosperity, and employment through the advancement of agriculture and animal husbandry. They also address the prohibition of imports, the promotion of reserves, the use of nuclear knowledge, and the encouragement of knowledge and innovation to drive agricultural prosperity, management and planning, as well as utilizing the expertise of professionals and participatory (jihadi) work, with a focus on justice. To identify the alignment between the leadership's statements and their realization through policies and the establishment of laws, a comparative analysis was conducted. The centrality of production and governance emerged as a common feature, while, over time, the recommendations regarding self-sufficiency and the emphasis on the production axis were not fully reflected in the documents.

مطالعه تطبیقی سیاست‌ها و قوانین، و بیانات رهبری در حوزه امنیت غذایی بر پایه اصول حکمروایی خوب

سیده شبناز اتحاد^۱، * جمیله توکلی‌نیا^۲، محمد رحیم رهنما^۳

۱. دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۲. دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
۳. استاد، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

 20.1001.1.23452544.1403.12.46.1.4

چیکید

در دهه‌های اخیر، با افزایش جمعیت شهرها و تغییرات در حوزه‌های اقتصادی و سیاسی، با مسئله تحقق امنیت غذایی مواجه شده‌ایم. با اینکه اسناد (قوانین و سیاست‌ها) و طرح‌های گوناگونی بدین منظور وضع و اجرا شده، مسئله تأمین غذا و امنیت غذایی کاملاً مرتفع نشده است. مقام معظم رهبری به کرات به اهمیت این موضوع پرداخته و اصول و راهکارهایی را برای رفع این مشکل بیان کرده‌اند که بهره‌گیری از آن‌ها در حل مسئله مذکور راهگشا خواهد بود. در پژوهش حاضر، متن اسناد (قوانین و سیاست‌ها) و بیانات رهبری در حوزه امنیت غذایی بررسی شده، سپس با روش تحلیل مضمون، به استخراج مضامین آن‌ها در چارچوب ابعاد امنیت غذایی و در نهایت به مقایسه تطبیقی این مضامین بر پایه اصول حکمروایی خوب، که یکی از رویکردهای مطلوب در تحقق امنیت غذایی است، پرداخته شده است. براساس یافته‌های پژوهش، وجه اشتراک مضامین اسناد و بیانات توجه متخصصان به دانش روز و به کارگیری فناوری‌ها و نوآوری‌ها در راستای ارتقای سطح تولید است؛ همچنین پاسخ‌گویی، کارایی، اثربخشی و عدالت از مهم‌ترین اصول تحقق امنیت غذایی بر پایه حکمروایی خوب براساس اصول و توصیه‌های مطرح شده در بیانات رهبری است که باید در وضع سیاست‌ها و قوانین مورد توجه قرار گیرد.

تاریخ دریافت: ۱۴ خرداد ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۸ شهریور ۱۴۰۲

تاریخ انتشار: ۱ تیر ۱۴۰۳

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

امنیت غذایی، بیانات رهبری، تحلیل مضمون، حکمروایی خوب، سیاست‌ها و قوانین.

* نویسنده مسئول:

دکتر جمیله توکلی‌نیا

نشانی: تهران، دانشگاه شهید بهشتی

تلفن: +۹۸(۹۱۲)۲۱۹۶۶۸۰

پست الکترونیک: j_Tavakilinia@sbu.ac.ir

۱. مقدمه

مفهوم امنیت غذایی ناظر به این است که تمام قشرها در همهٔ زمان‌ها دسترسی اقتصادی و فیزیکی به مواد غذایی سالم و مغذی داشته باشند. امنیت غذایی چهار بُعد اصلی دارد: موجودی، دسترسی، مصرف و پایداری (تولید، توزیع، مصرف و پایداری) (FAO, 1996). هر نوع تغییر در این زنجیره ممکن است امنیت غذایی پایدار را دچار بحران کند. اهمیت امنیت غذایی تا حدی است که در قانون اساسی نیز به منظور تأمین استقلال اقتصادی جامعه، بر ریشه‌کن کردن فقر و برآوردن نیازهای اساسی مردم در راستای برقراری امنیت غذایی تأکید شده است و در اهداف و برنامه‌های توسعهٔ کشور جایگاه مهمی دارد (حسینی، پاکروان چروده و سلامی، ۱۳۹۵، صص. ۵۴ و ۵۸). مقام معظم رهبری نیز همواره در جلسات و دیدارهایشان، در زمان‌های مختلف، بر اهمیت این موضوع و پایه‌های بنیادین ارتقا و رشد آن به‌طور ویژه تأکید کرده‌اند.

امروزه، با وجود تنوع غذایی، دسترسی به مواد غذایی سالم و مصرف آن با مشکل روبه‌رو شده است (حقیقیان‌رودسری، عجمی، داوودی و محمدی نصرآبادی، ۱۳۹۸، صص. ۱۵۴)؛ زیرا سیاست‌های اقتصاد نئولیبرال با متمرکز کردن ثروت در دستان تعداد کمی از افراد و شرکت‌ها، نابرابری درآمد، فقر و ناامنی غذایی را افزایش داده‌اند (Long, Gonçalves, Stretesky & Defeyter, 2020, p. 3) و جریان سرمایه باعث شده تهیهٔ غذا که از حداقل‌های زیست انسانی است، در مراحل مختلفش، از جمله تولید، توزیع و مصرف مواد غذایی، در رقابتی‌ترین حالت ممکن قرار گیرد و موجب نابرابری و عدم توازن شود. در نتیجه کشور با مسائل و مشکلات گوناگونی در حوزه‌های کشاورزی، منابع آب، اقتصاد، سلامت و تغذیه روبه‌رو شده است. اسناد، سیاست‌ها، قوانین و مقررات کشور طی سال‌های مختلف از نظر نیاز اساسی هر انسان تا رشد و توسعهٔ کشاورزی، اقتصاد و پایداری به الگوی تغذیهٔ سالم، به مسئلهٔ امنیت غذایی پرداخته است. با این حال، مسائل و مشکلات پیش‌روی تحقق امنیت غذایی کاملاً رفع نشده و این حکایت از ضرورت مطالعه‌ای جامع دارد تا شکاف‌ها و خلأهای احتمالی را مشخص کند. از سوی دیگر، تجربه ثابت کرده است که توجه و کاربست بیانات رهبری در حوزه‌های مختلف و مسائل مربوط به کشور، همواره راهگشا و چاره‌ساز بوده است. لذا در این پژوهش ضمن بررسی و تحلیل قوانین و سیاست‌های مصوب در حوزهٔ امنیت، با استفاده از روش تحلیل مضمون به مقایسهٔ تطبیقی آن‌ها با بیانات رهبری پرداخته شده است تا تطابق‌پذیری آن‌ها با هم و با اصول حکمروایی خوب روشن شود. پرسش‌های تحقیق عبارت‌اند از:

۱. مضامین قوانین و سیاست‌های مصوب ایران در حوزهٔ امنیت غذایی شامل چه ابعادی است؟

۲. مضامین بیانات رهبری در حوزهٔ امنیت غذایی چه ابعادی دارد؟

۳. تطابق میان بیانات رهبری و اسناد (قوانین و سیاست‌ها) در حوزهٔ امنیت غذایی از چه منظری است؟

۲. پیشینه تحقیق

عزیزی، مهرگان و یآوری (۱۳۹۵) تأثیر سیاست های حمایتی و هدفمندی یارانه ها را بر امنیت غذایی خانوارهای شهری بررسی کردند. نتایج پژوهش آن ها از این قرار است: در کوتاه مدت و بلندمدت شاخص حمایت از بخش کشاورزی معنادار و دارای اثر مثبت بر امنیت غذایی است؛ متغیر مجازي سال هاي اجرائي قانون هدفمندی سازي یارانه ها و شاخص تورم نیز معنادار بوده و اثر منفي بر امنیت غذایی داشته است؛ اجرائي قانون هدفمندی سازي یارانه ها در نخستین سال ها اثر مثبتی بر بخش تولید و مصرف مواد غذایی نداشته است. اسکندری، محمدی یگانه، چراغی و عینالی (۱۴۰۱) با استفاده از تحلیل های آماری تأثیر گردشگری پایدار را بر امنیت غذایی خانوارهای روستایی بررسی کردند و نشان دادند بین امنیت غذایی خانوار و گردشگری رابطه معنادار وجود دارد و اقتصاد گردشگری بیشترین تأثیر را بر امنیت غذایی دارد. چیدری، حسینی و حسینی (۱۴۰۱) در پژوهش خود به مطالعه تأثیر سیاست های ارزی و تجاری بر امنیت غذایی در کشور پرداختند. براساس یافته های این پژوهش، سیاست ارزی اثر معکوس و سیاست تجاری اثر مثبت بر امنیت غذایی خانوارهای شهری و روستایی دارد. عبداللهی و دیگران (۱۴۰۱) در قالب پژوهشی کیفی، راهکارها و اقدامات ضروری برای ارتقای امنیت غذایی و بهره مندی آحاد مردم از سبب غذایی سالم را شناسایی کردند. پژوهشگران از طریق مصاحبه دلفی و تحلیل مکس کیودا چهار عامل مهم را به این ترتیب معرفی کردند: شکاف درآمدی، نبود متولی مشخص امنیت غذایی در کشور، فقر و درآمد پایین خانوارها، و بی توجهی به پایداری سیستم تولید مواد غذایی. در پژوهشی دیگر، قلی پور، احدنژادروشنی و مشکینی (۱۴۰۱) با روش تحلیل مضمون^۱ سیاست ها و برنامه های توسعه ایران را در حوزه امنیت غذایی بررسی کردند. براساس نتایج این پژوهش، رویکرد برنامه های توسعه به امنیت غذایی بنیان روستایی دارد و برنامه ریزی سیستم های غذایی پایدار، به ویژه برای شهرها، در متن این برنامه ها به صورت جدی پیگیری نشده است.

آدچاپونگ^۲ (2021) با روش نظریه داده بنیاد^۳ ارتباط میان حکمروایی امنیت غذایی در منطقه شمالی غنا را بررسی کرد و دریافت که روابط بین سازمانی در نهادهای دولتی و غیردولتی در تحقق امنیت غذایی مؤثر است و فقدان منابع مالی متمرکز برای تأمین برنامه های امنیت غذایی در غنا یکی از مسائل اصلی است.

مطالعات انجام شده اغلب مسئله امنیت غذایی را در یک منطقه جغرافیایی خاص و در مقیاس شهر یا روستا بررسی کرده اند و برخی از آن ها نیز صرفاً بخشی از مسئله امنیت غذایی را مورد مطالعه قرار داده اند. لذا وجه تمایز پژوهش حاضر این است که برنامه های مصوب کشور شامل

1. Thematic analysis
2. Adjapong
3. Grounded theory

قوانین، سیاست‌ها و طرح‌های توسعه را به تفکیک بازه زمانی براساس چهار مؤلفه اصلی امنیت غذایی تحلیل کرده و مهم‌تر آنکه این تحلیل برپایه بیانات مقام معظم رهبری و تأکید ایشان بر مسئله امنیت غذایی صورت گرفته تا شکاف احتمالی موجود میان توصیه‌ها و رهنمودهای ایشان و برنامه‌ها، قوانین و سیاست‌ها شناسایی گردد.

۳. چارچوب نظری

مفهوم امنیت غذایی در اواسط دهه ۱۹۷۰ م و در جریان بحث بین‌المللی بحران جهانی غذا به وجود آمد و بر رفع مشکلات مربوط به تأمین مواد غذایی برای اطمینان از در دسترس بودن و ثبات قیمت مواد غذایی اساسی در سطح بین‌المللی و ملی تمرکز کرده است (FAO, 2011).

توماس مالتوس^۴ معتقد است توان جمعیت از توان زمین در تولید غذا برای مردم بسیار بیشتر است (جمالی، ذوالفقارطلب و هاشمی، ۱۳۹۳، ص. ۱۶۷) و برخلاف رشد «هندسی» جمعیت، تولید غذا و وسایل امرار معاش «به‌طور تصاعدی» افزایش می‌یابد (Bezu, 2013, p. 338). بنابراین امنیت غذایی صرفاً به موجودی غذا بستگی دارد (Burchi & De Muro, 2016, p. 11). از سوی دیگر آمارتیا سن^۵ در نظریه استحقاق، امنیت غذایی را از نظر دسترسی مطرح می‌کند. به باور او، ممکن است غذا وجود داشته باشد، اما در دسترس همه نباشد (Muzerengi, Khalema & Zivenge, 2021, p. 3). اما فائو معتقد است برای تحقق امنیت غذایی هر چهار رکن آن، یعنی موجودی، دسترسی، مصرف و پایداری، باید هم‌زمان برآورده شود. در حالی که مسائل پشتیبانی فنی برای تخصیص منابع و مدیریت آن‌ها و عرضه خدمات بسیار مهم است، تداوم ناامنی غذایی عمدتاً ریشه در جنبه‌های فقر، قدرت و نابرابری دارد که حکمروایی خوب دارای نقش مهمی در مقابله با آن‌هاست (FAO, 2011, p. 15). مشکل امنیت غذایی باید از طریق برنامه‌ای حل شود که از اصول حکمروایی خوب پیروی کند؛ زیرا این اصول می‌تواند برنامه را به‌نحوی شکل دهد که نیازهای مردم را به‌طور جامع در نظر بگیرد و به آن‌ها اطمینان بخشد که قابل اعتماد و کارآمد است (Stecyk, 2018, p. 11).

حکمروایی خوب در حوزه امنیت غذایی شیوه‌ای از حکومت با شبکه‌هایی از بازیگران دولتی و خصوصی وابسته به هم در سطوح مختلف، از سطح محلی تا فراتر از دولت و سایر ذی‌نفعان، در راستای تأمین امنیت غذایی است (Zerbian & de Luis Romero, 2021, p. 4) و افزون بر آنکه فراتر از ایجاد تعادل بین عملکرد عملیات بازار و نقش هنجاری و نظارتی دولت است، سیاست‌های آن در شفافیت، قوانین روشن و پاسخ‌گویی ریشه دارد (Shamah-Levy, Mundo-Rosas, Flores-De) (la Vega & Luiselli-Fernandez, 2017, p. 77). بنابراین حکمروایی خوب در حوزه امنیت غذایی شامل برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، شفافیت، مشارکت و پاسخ‌گویی در چهار رکن امنیت غذایی

4. Thomas Malthus

5. Amartya Sen

(موجودی، دسترسی، مصرف و پایداری)، است. از سوی دیگر وجود نهادهای کارآمد، مؤثر، پاسخگو بر مبنای احترام به حاکمیت قانون، عدالت در مدیریت، تخصیص منابع و عرضه خدمات در تحقق امنیت غذایی در چارچوب حکمروایی خوب نقش اساسی دارند (FAO, 2011, p. 17). چارچوب حکمروایی خوب برای امنیت غذایی بر اساس گزارش فائو، هفت اصل دارد: کارایی و اثربخشی، برابری، مسئولیت‌پذیری، پاسخ‌گویی، شفافیت، مشارکت و قانون‌مداری. این چارچوب مبتنی بر اصولی است که علاوه بر امنیت غذایی به دستیابی به حق غذا کمک می‌کند که از اهداف کلی راهبردهای امنیت غذایی به شمار می‌آید.

جدول ۱. اصول حکمروایی خوب

اصول	تعریف	اصول	تعریف
کارایی و اثربخشی	مدیریت موفق شبکه از طریق ایجاد اعتماد و درک مشترک، و روشن کردن نقش‌ها و مسئولیت‌ها.	قانون‌مداری	مکانیسم‌های حکومتی از رویکرد حمایت از حقوق بشر و حق بر غذا استفاده می‌کنند.
مسئولیت‌پذیری	نظارت و ارزیابی عملکرد و فرایند، پاسخ‌گویی تصمیم‌گیرندگان در برابر افرادی که به آن‌ها خدمت می‌کنند.	پاسخ‌گویی	مکانیسم‌های حکمرانی می‌تواند در بازه زمانی معقول به همه ذی‌نفعان و نیازها و منافع واقعی آن‌ها خدمت کند.
شفافیت	دسترسی آزادانه عموم مردم به اطلاعات و آگاهی آنان از تصمیمات و اینکه چه کسی در قبال چه چیزی پاسخ‌گوست.	برابری	بدون تبعیض یا حذف هیچ گروهی، در رویه‌ها و ابتکارات مربوطه سعی می‌کند نابرابری‌ها را کاهش دهد.
مشارکت	افراد می‌توانند در برنامه‌ریزی، طراحی، نظارت و ارزیابی تصمیمات مؤثر بر آن‌ها مشارکت کنند. طبقه‌بندی مشارکت عمومی معمولاً بر اساس درجات زیر است: عدم مشارکت، مشارکت ظاهری (اطلاعات، مشاوره و مشارکت فعال) و قدرت شهروندی.		

۴. روش تحقیق

تحلیل مضمون یکی از روش‌های تحلیل داده‌های کیفی برای شناسایی الگوی معنایی در مجموعه‌ای از داده‌هاست (کیخا و توفیقی‌داریان، ۱۴۰۰، ص. ۶۱) که در آن، مقوله‌های مشترک با استفاده از کدگذاری داده‌های متنی گروه‌بندی می‌شود. در این روش، بر اساس ابعاد مشترک، طبقه‌بندی مقوله‌ها طی فرایندی سلسله‌مراتبی در طبقات مضامین اصلی، فرعی و نهایی صورت می‌گیرد (رضایی‌پاشا، شریفی‌فر، شارع‌پور و کیا، ۱۴۰۰، ص. ۴۳). مزیت روش تحلیل مضمون در آزادی عمل پژوهشگر است و از این نظر، ارجاع به مبانی نظری ضرورت ندارد و می‌تواند در پی کشف الگوی خود باشد (هاشمی و قاسمی، ۱۳۹۸، ص. ۹)؛ به علاوه، در عین سادگی، امکان

تلخیص، ترکیب و توصیف داده‌های غنی و پیچیده را فراهم می‌سازد و بر محتوای متن تمرکز و تأکید می‌کند (رفیعی، صالحی‌نیا و مطلبی، ۱۳۹۸، ص. ۸۶). در این شیوه که اشتراوس و کوربین^۶ آن را بسط دادند (فلیک، ۱۳۹۷، ص. ۳۲۹)، سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی برای مفاهیم و مقولات صورت می‌گیرد که هدف از آن، خرد کردن و فهم متن و پیوند اجزای به‌دست‌آمده با یکدیگر و همچنین نظم‌دهی به آن‌هاست (حسینی، ۱۳۹۹، ص. ۱۹۰).

در این روش، ابتدا مضامین در قالب کدهای باز از متون استخراج می‌شود و کدهای هم‌مفهوم در قالب یک کد قرار می‌گیرد. در کدگذاری باز، داده‌ها به منظور تنظیم در قالب مفاهیم از یکدیگر تقطیع می‌شود (فلیک، ۱۳۹۷، ص. ۳۳۰). در مرحله بعد، یعنی کدگذاری محوری، مقوله‌های به‌دست‌آمده از کدگذاری باز پالایش، تفکیک و سازمان‌دهی می‌شود. در کدگذاری محوری که ساختاربندی مقوله‌ها و مفاهیم است، مفاهیم حول محور موضوع اصلی صورت می‌گیرد (کاوند، خواجه‌سروی و صمیم، ۱۳۹۷، ص. ۹۱). سومین مرحله کدگذاری انتخابی است که کدگذاری محوری را در سطح انتزاعی‌تر ادامه می‌دهد و شکل‌گیری و پیوند هر دسته‌بندی تشریح می‌شود (فلیک، ۱۳۹۷، ص. ۳۳۷).

در این پژوهش، تحلیل مضمون در دو بخش صورت گرفته و نتایج آن بررسی و تحلیل شده است. ابتدا بیانات رهبری در حوزه امنیت غذایی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، استخراج و به تفکیک سال دسته‌بندی شده است (نک. جدول ۲).

جدول ۲. طبقه‌بندی بیانات رهبری در حوزه امنیت غذایی

ردیف	عنوان	تاریخ
۱	بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت	۱۴۰۱/۶/۸
۲	بیانات در دیدار مسئولان نظام	۱۴۰۱/۱/۲۳
۳	سخنرانی نروزی خطاب به ملت ایران	۱۴۰۱/۱/۱
۴	دیدار مدیران، متخصصان و کارشناسان سازمان انرژی اتمی با رهبر انقلاب	۱۳۹۳/۱/۲۰
۵	تشکیل جلسه سران قوا در حضور رهبر انقلاب	۱۳۹۲/۱۲/۶
۶	دیدار اعضای کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس با رهبر انقلاب	۱۳۹۰/۲/۵
۷	بیانات در دیدار کشاورزان	۱۳۸۴/۱۰/۱۴
۸	بیانات در دیدار جمعی از کشاورزان	۱۳۸۲/۱۰/۱۴
۹	بیانات در دیدار کارگزاران نظام	۱۳۸۲/۵/۱۵
۱۰	پیام به رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام برای رسیدگی به موارد پیشنهادی دولت	۱۳۷۸/۱/۱۹

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و حکمان

6. Strauss & Corbin

در بخش بعدی، روش تحلیل مضمون در متن اسناد، قوانین، سیاست‌ها و طرح‌های مصوب در حوزه امنیت غذایی به کار گرفته شد که جزئیات آن در **جدول ۳** آمده است.

جدول ۳. مواد پژوهش در بخش اول تحلیل مضمون

دوره زمانی	نوع اسناد	دوره زمانی	نوع اسناد
۱۳۷۸-۱۳۷۴	برنامه دوم توسعه	۱۳۷۲-۱۳۶۸	برنامه اول توسعه
۱۳۸۸-۱۳۸۴	برنامه چهارم توسعه	۱۳۸۳-۱۳۷۹	برنامه سوم توسعه
۱۴۰۰-۱۳۹۶	برنامه ششم توسعه	۱۳۹۴-۱۳۹۰	برنامه پنجم توسعه
۱۳۸۲	چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴	۱۳۷۹	قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی
۱۳۸۹	نقشه جامع علمی سلامت	۱۳۸۴	سند کاهش فقر و هدفمند کردن یارانه‌ها
۱۳۹۰	آیین‌نامه تشکیلات و شرح وظایف شورای عالی سلامت و امنیت غذایی	۱۳۸۹	سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف
۱۳۹۱	سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی	۱۳۹۱	نقشه تحول نظام سلامت جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت
		۱۳۹۲	سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

۵. یافته‌های تحقیق

پس از مطالعه دقیق متن بیانات رهبری، با استفاده از روش تحلیل مضمون، مضامین اصلی و فرعی برحسب سه بازه زمانی استخراج و دسته‌بندی شد و محوریت هر یک براساس ابعاد امنیت غذایی مشخص گردید. در **جدول ۴**، نتیجه تحلیل مضمون متن بیانات برحسب بازه‌های زمانی ده‌ساله و نیز ابعاد امنیت غذایی آمده است.

در بخش دوم، با استفاده از روش تحلیل مضمون متن اسناد (قوانین و سیاست‌ها) در حوزه امنیت غذایی بررسی و مضامین اصلی و فرعی متن اسناد در سه بازه زمانی و برحسب ابعاد امنیت غذایی استخراج و دسته‌بندی شد (نک. **جدول ۵**).

جدول ۴. استخراج مضامین اصلی و فرعی متن بیانات رهبری

بازه زمانی	مضامین فرعی	مضامین اصلی	ابعاد امنیت غذایی
۱۳۷۰-۱۳۸۰	<ul style="list-style-type: none"> - پایبندی به عدالت اجتماعی در بهره‌وری از منابع - حمایت از قشرهای کم‌توان و محرومان جامعه - اتکا به کشاورزی و بی‌نیازی از سایر کشورها در تأمین غذا - بهره‌گیری از توان، استعداد و ظرفیت‌های طبیعی در جهت رشد و ایجاد زمینه‌های اشتغال 	عدالت	حکمروانی
	<ul style="list-style-type: none"> - رونق اقتصاد، اشتغال و کاهش تورم در حوزه کشاورزی 	خودکفایی، رونق اقتصادی و اشتغال، ارتقای کشاورزی	تولید
۱۳۸۰-۱۳۹۰	<ul style="list-style-type: none"> - توجه ویژه به بخش کشاورزی و دامداری - کشاورزی پایه و مبنای توسعه کشور 	ارتقای کشاورزی و دامداری	
	<ul style="list-style-type: none"> - خودکفایی در گندم - ارزش و اهمیت شغل کشاورزی - لزوم توجه ویژه مسئولان و دانشگاهیان به بخش کشاورزی - پایبندی به کار و رویه جهادی در حوزه کشاورزی - فراهم کردن زمینه برای صادر کردن محصولات و تولیدات داخلی به سایر کشورها 	خودکفایی، مدیریت و برنامه‌ریزی به همراه بهره‌گیری از علم و دانش متخصصان و کار جهادی (مشارکتی)	تولید و حکمروانی
	<ul style="list-style-type: none"> - تمرکز بر ممانعت از واردات بی‌رویه در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی 	ممانعت از واردات، ارتقای ذخایر	
	<ul style="list-style-type: none"> - نقش مهم دانش هسته‌ای در تولید انرژی، صنعت، بهداشت، کشاورزی، امنیت غذایی و تجارت - نقش مهم دانش هسته‌ای در تقویت و ارتقای اعتمادبه‌نفس ملی 	بهره‌گیری از دانش هسته‌ای در رونق کشاورزی	
۱۳۹۰-۱۴۰۰	<ul style="list-style-type: none"> - رشد و ارتقای شرکت‌های دانش‌بنیان - به‌کارگیری شیوه‌های نوین آبیاری، کشاورزی و تولید - بهره‌وری حداکثری از آب و خاک - رشد درآمد کشاورزان - رفع معضل کمبود آب 	ارتقای دانش و نوآوری در کشاورزی	تولید
	<ul style="list-style-type: none"> - خودکفایی در تولید گندم، ذرت و نهاده‌های دامی - پیشرفت صنعت - پیشرفت دانش تخصصی و نیروی کار متخصص 	خودکفایی در کشاورزی	
	<ul style="list-style-type: none"> - امنیت اقتصادی - اتکای بخش واردات به کشاورزی 	رونق کشاورزی	

جدول ۵. استخراج مضامین اصلی و فرعی متن اسناد (قوانین و سیاست‌ها)

ابعاد امنیت غذایی	مضامین اصلی	مضامین فرعی	بازه زمانی
	توسعه اقتصاد کشاورزی و غیر کشاورزی	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد رشد اقتصادی در جهت افزایش تولید سرانه و اشتغال مولد - افزایش صادرات در بخش کشاورزی - تنظیم بازار محصولات کشاورزی و حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان - رشد و توسعه پایدار اقتصادی با محوریت بخش کشاورزی از طریق تأکید بیشتر بر نقاط قوت درونی اقتصاد کشور و ایجاد سازگاری مناسب برای تقویت بنیه‌های داخلی - ایجاد تنوع در فرصت‌های اشتغال و تأمین درآمد بخش‌های غیر کشاورزی در محیط روستایی 	
	الگوی غذایی سالم و مطلوب	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین استانداردها و اعمال آن در سلامت مواد غذایی و خدمات سلامت در سطح ملی 	
تولید (موجودی)	به کارگیری فناوری، قوانین، سایر پتانسیل‌ها در جهت ارتقای سطح تولید	<ul style="list-style-type: none"> - اصلاح الگوی کشت و به کارگیری شیوه‌های آبیاری کارآمدتر، ایجاد سامانه‌های بهینه تأمین و توزیع آب شرب و بهینه‌سازی تخصیص و مصرف آب - تأمین امنیت غذایی کشور با تکیه بر تولید داخلی و خودکفایی در تولید محصولات اساسی کشاورزی - نظارت کامل بر کیفیت کالاهای تولیدی و رعایت استانداردها - حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی برای تأمین کالاهای اساسی - حمایت از تولیدات داخلی کشاورزی و دامی - خودکفایی در تأمین مواد غذایی و فرآورده‌های دامی مورد نیاز کشور - تشکیل تعاونی‌های کشاورزی و تسهیل کاربرد فناوری مناسب و کاهش هزینه‌ها و استفاده بهینه از عوامل تولید - فراهم آوردن موجبات توسعه پایدار کشاورزی و منابع طبیعی و افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی در جهت تأمین امنیت غذایی - حمایت از تولیدکنندگان داخلی بخش کشاورزی از طریق خرید بموقع تولیدات داخلی و جلوگیری از توزیع بی‌موقع محصولات وارداتی کشاورزی و تنظیم بازار 	
	توجه به نیازهای پایه	<ul style="list-style-type: none"> - تأمین حداقل نیازهای حیاتی و در صورت امکان تأمین آن‌ها در حد کفایت 	
توزیع (دسترسی)	ایجاد و ارتقای مراکز خدمات	<ul style="list-style-type: none"> - تجهیز و تقویت مراکز دهستان و روستاهای مرکزی و شهرها به منظور تسهیل خدمات‌رسانی به مناطق روستایی و ایجاد زمینه‌های مناسب جهت استقرار فعالیت‌های غیر کشاورزی 	
	توزیع متناسب جمعیت و فعالیت	<ul style="list-style-type: none"> - سازمان‌دهی فضایی و توزیع جغرافیایی جمعیت و فعالیت‌ها متناسب با مزیت‌های نسبی هر منطقه 	
	آگاهی بخشی	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش سطح آگاهی و مهارت کشاورزان 	
مصرف	الگوی مصرف بهینه	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه الگوهای مطلوب در زمینه مصرف انرژی، غذا و اشاعه فرهنگ استفاده از تولیدات داخلی و مبارزه با اسراف و گسسترش و ترویج فرهنگ کار و تولید و ساده‌زیستی متناسب با امکانات و شئون جامعه اسلامی - گسسترش فرهنگ قناعت و ساده‌زیستی و مبارزه با تجمل‌گرایی و اسراف - ارائه الگوهای مصرفی قابل قبول و مطابق امکانات و شئون جامعه اسلامی، شناسایی، آموزش و ترویج نحوه نگهداری و مصرف صحیح کالا و خدمات - تعیین و اصلاح الگوی مصرف در جهت تأمین نیازهای انسان - آموزش همگانی الگوی مطلوب مصرف و مقابله با ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی 	

۱۳۸۱-۱۳۸۰

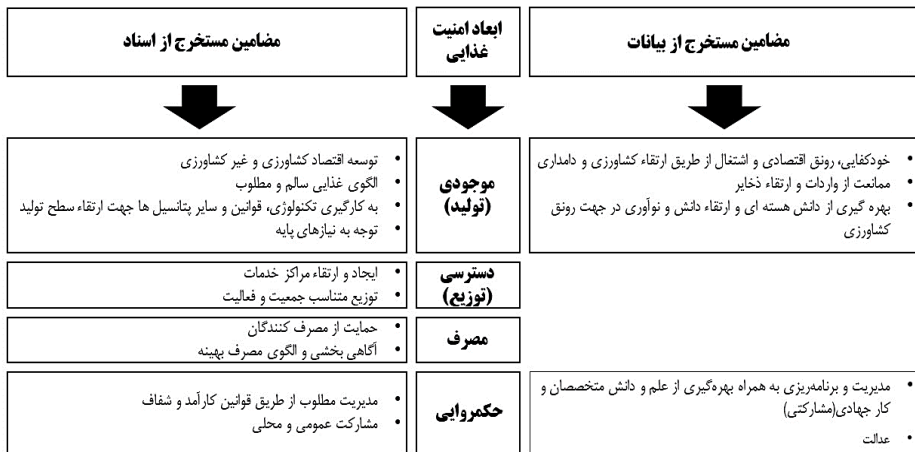
ادامه جدول ۵. استخراج مضامین اصلی و فرعی متن اسناد (قوانین و سیاست‌ها)

بازة زمانی	مضامین فرعی	مضامین اصلی	ابعاد امنیت غذایی
	<ul style="list-style-type: none"> - خودکفایی در تولید محصولات اساسی کشاورزی، تأمین امنیت غذایی، اقتصادی کردن تولید و توسعه صادرات محصولات کشاورزی، ارتقای رشد ارزش‌افزوده بخش کشاورزی - حمایت از گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی جهت افزایش دوبرابری محصولات تولیدی - حمایت از تعاونی‌های تولید کشاورزی - افزایش کمی و کیفی محصولات کشاورزی و آبریزان با هدف تأمین امنیت غذایی و توسعه صادرات و با اولویت دانه‌های روغنی و زیتون و محصولات باغی - نوسازی و توسعه باغات - افزایش تولید مواد پروتئینی دام و آبریزان در راستای اصلاح ساختار تغذیه 	<p>به‌کارگیری فناوری، قوانین، و سایر پتانسیل‌ها در جهت ارتقای سطح تولید</p>	تولید (موجودی)
	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقای فرهنگ و آگاهی‌های تغذیه‌ای و ارائه آموزش‌های لازم به منظور ترویج سبب غذایی مطلوب - تهیه و اجرای برنامه‌های آموزشی لازم به منظور ارتقای فرهنگ و سواد تغذیه‌ای جامعه 	آگاهی‌بخشی	
۱۳۸۰-۱۳۸۵	<ul style="list-style-type: none"> - تهیه و اجرای برنامه‌های ایمنی غذا و کاهش ضایعات مواد غذایی - تأمین غذای سالم و کافی در راستای سبب غذایی مطلوب و تضمین خدمات بهداشتی، درمانی و توان‌بخشی رایگان و تأمین مسکن ارزان‌قیمت، حصول اطمینان از استقرار جمعیت - تعیین سبب غذایی مطلوب - تخصیص منابع اعتباری، تسهیلات بانکی و یارانه‌ای لازم برای تولید، تأمین، توزیع و مصرف مواد غذایی در جهت دستیابی به سبب مطلوب غذایی 	الگوی غذایی سالم و مطلوب	مصرف (دسترسی)
	<ul style="list-style-type: none"> - تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر و ارتقای سطح شاخص‌هایی از قبیل آموزش، سلامت، تأمین غذا، افزایش درآمد سرانه و مبارزه با فساد - اختصاص منابع لازم برای تدارک و ترویج غذای سالم در قالب میان‌وعده غذایی دانش‌آموزان و همچنین کمک غذایی به قشرهای نیازمند - یارانه کالاهای اساسی اعطایی به نیازمندان، روستاییان و ساکنان مناطق کمتر توسعه یافته - پرداخت یارانه به منظور تأمین سبب غذایی مطلوب 	حمایت از مصرف‌کنندگان	
	<ul style="list-style-type: none"> - توانمندسازی و مشارکت محلی براساس الگوی نیازهای اساسی توسعه و تشخیص نیاز توسط جوامع محلی و جلب مشارکت‌های عمومی 	مشارکت عمومی و محلی	حکمرایی امنیت غذایی

ادامه جدول ۵. استخراج مضامین اصلی و فرعی متن اسناد (قوانین و سیاست‌ها)

بازه زمانی	مضامین فرعی	مضامین اصلی	ابعاد امنیتی غذایی
۱۳۰۰-۱۳۹۰	<ul style="list-style-type: none"> - اعلام فهرست مواد و فرآورده‌های غذایی سالم و ایمن و سبب غذایی مطلوب برای گروه‌های سنی مختلف توسط وزارت بهداشت - حفظ ظرفیت تولید و نیل به خودکفایی در تولید محصولات اساسی کشاورزی و دامی - ارتقای بازده آبیاری و شاخص بهره‌وری مصرف آب در بخش کشاورزی و افزایش تولید محصول - حمایت مالی از توسعه کشتارگاه‌های صنعتی و بهبود کشتارگاه‌های سنتی و نیمه‌صنعتی توسط بخش غیردولتی به منظور ارتقای شاخص بهداشت کشتار انواع دام - توسعه کشاورزی در جهت نیل به خودکفایی - افزایش تولید محصولات راهبردی - سرمایه‌گذاری مورد نیاز جهت انجام امور تحقیقاتی و نظام نوین ترویج و انتقال فناوری، تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان، استقرار مدیریت دانش و تجهیز مراکز جهاد کشاورزی - توسعه کشت محصولات سالم و محصولات زیستی (ارگانیک)، اعمال استانداردهای ملی کنترل کیفی تولیدات - مقابله با بحران کم‌آبی، رهاسازی قنایه‌های زیست‌محیطی برای پایداری سرزمین، پایداری و افزایش تولید در بخش کشاورزی، تعادل بخشی به سفره‌های زیرزمینی - افزایش عملکرد در واحد سطح و بهره‌وری در تولیدات کشاورزی با اولویت محصولات دارای مزیت نسبی و ارزش صادراتی بالا و ارقام با نیاز آبی کمتر و سازگار با شوری - توسعه روش‌های آبیاری نوین، اجرای عملیات آب و خاک - تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید - طراحی و اجرای الگوی کشت با تأکید بر محصولات راهبردی و ارتقای بهره‌وری آب - تکیه بر تولید منابع داخلی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی، ارتقای سطح سلامت مواد غذایی تا استاندارد جهانی - اصلاح ساختار و نظام بهره‌برداری بخش کشاورزی - نوسازی نظام تولید کشاورزی بر مبنای دانش نوین و بومی‌سازی فناوری‌های روز 	الگوی غذایی سالم و مطلوب	تولید (موجودی)
	<ul style="list-style-type: none"> - بومی‌سازی سبب غذایی مطلوب - تأمین حق مردم در بهره‌مندی عادلانه از سبب غذایی و آشامیدنی مطلوب و کافی - بهبود کیفیت مواد و فرآورده‌های غذایی - مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه‌ریزی برای ارتقای کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید - اصلاح و بهینه‌سازی الگوی مصرف و حمایت مؤثر از تولید و صادرات در محصولات دارای مزیت‌های نسبی و ایجاد مزیت‌های جدید - طرح جامع ارتقای فرهنگ و سواد تغذیه‌ای - ارتقای سطح فرهنگ و سواد تغذیه‌ای از طریق تقویت و توسعه برنامه‌های هدفمند آموزش تغذیه در رسانه‌های عمومی، آموزش‌وپرورش و آموزش عالی - یکپارچگی سیاست‌گذاری، تولید و برنامه‌ریزی برای امنیت غذا و تغذیه و تأمین ایمنی غذا - سازمان‌دهی سیستم نظارت بر واردات، مراکز تولید، تهیه، نگهداری، توزیع و حمل‌ونقل مواد خوراکی و آشامیدنی - نظارت بر روند پایش و کنترل قیمت مواد غذایی اساسی 	الگوی غذایی سالم و مطلوب	تولید (موجودی)
۱۳۰۰-۱۳۹۰	<ul style="list-style-type: none"> - مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه‌ریزی برای ارتقای کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید - اصلاح و بهینه‌سازی الگوی مصرف و حمایت مؤثر از تولید و صادرات در محصولات دارای مزیت‌های نسبی و ایجاد مزیت‌های جدید - طرح جامع ارتقای فرهنگ و سواد تغذیه‌ای - ارتقای سطح فرهنگ و سواد تغذیه‌ای از طریق تقویت و توسعه برنامه‌های هدفمند آموزش تغذیه در رسانه‌های عمومی، آموزش‌وپرورش و آموزش عالی - یکپارچگی سیاست‌گذاری، تولید و برنامه‌ریزی برای امنیت غذا و تغذیه و تأمین ایمنی غذا - سازمان‌دهی سیستم نظارت بر واردات، مراکز تولید، تهیه، نگهداری، توزیع و حمل‌ونقل مواد خوراکی و آشامیدنی - نظارت بر روند پایش و کنترل قیمت مواد غذایی اساسی 	الگوی مصرف بهینه	مصرف
	<ul style="list-style-type: none"> - یکپارچگی سیاست‌گذاری، تولید و برنامه‌ریزی برای امنیت غذا و تغذیه و تأمین ایمنی غذا - سازمان‌دهی سیستم نظارت بر واردات، مراکز تولید، تهیه، نگهداری، توزیع و حمل‌ونقل مواد خوراکی و آشامیدنی - نظارت بر روند پایش و کنترل قیمت مواد غذایی اساسی 	مدیریت مطلوب نظام غذایی از طریق قوانین کارآمد و شفاف	حکمرانی امنیتی غذایی

بررسی و مقایسه ابعاد امنیت غذایی با درخت مضامین حاصل از تحلیل مضمون متن بیانات و اسناد، محوریت و نحوه تأکید هر یک از آن‌ها را مشخص می‌کند. بر این اساس، محوریت بیانات در حوزه تولید و حکمروایی است و در متن اسناد، هر چهار بُعد امنیت غذایی مشاهده می‌شود. در مضامین به دست آمده در بُعد تولید، بهره‌گیری از دانش و فناوری روز به‌ویژه دانش هسته‌ای و همچنین رونق و توسعه اقتصاد کشاورزی وجه اشتراک بیانات و اسناد است؛ این به معنای اهمیت این موضوع و همچنین تحقق نسبی بیانات در حوزه عملیاتی در قالب قوانین و سیاست‌های مصوب کشور است. بُعد دیگری که همواره در متن بیانات بر آن تأکید شده، حکمروایی است که در قالب مضامینی همچون کار جهادی، مشارکت و برقراری عدالت مطرح شده است. لذا در دو بُعد تولید و حکمروایی، بین بیانات و اسناد مطابقت وجود دارد. البته این مطابقت از دو جهت است. نخست این است که حوزه تولید و حکمروایی با توجه به شرایط بومی کشور در زمینه کشاورزی و تأمین مواد غذایی بیش از سایر حوزه‌ها با چالش و مسئله مواجه است؛ به همین دلیل در بیانات و اسناد مکرر بر آن تأکید و به آن همواره توجه شده است. دوم این است که با وجود تأکید و توصیه به پایبندی به فراهم آوردن شرایط مطلوب امنیت غذایی در کشور در دو حوزه تولید و حکمروایی، همچنان مسئله حل نشده و باید قوانین، مقررات و سیاست‌های کارآمد و به‌روز اتخاذ شود.

شکل ۱. تطبیق‌پذیری مضامین مستخرج از بیانات و اسناد بر اساس ابعاد امنیت غذایی

مضامین مستخرج از متن بیانات و اسناد در سه بازه زمانی نیز بررسی و مقایسه شد. بر این اساس، بُعد تولید در هر سه بازه زمانی، هم در بیانات و هم در متن اسناد مطرح شده است.

بعد دسترسی و مصرف صرفاً در اسناد مشاهده شد. در نهایت آخرین بُعد امنیت غذایی، یعنی حکمروایی، در دهه اخیر در اسناد مشاهده و در بیانات کمتر مطرح شده است. این تغییر و تحول در نحوه تمرکز و توجه به ابعاد امنیت غذایی، به‌ویژه در یک دهه اخیر، نشان‌دهنده اهمیت بُعد تولید به‌خصوص رسیدن به سطح خودکفایی و رشد و ارتقای اقتصاد کشاورزی است. همچنین توجه اسناد به بُعد حکمروایی بیانگر آن است که متناسب با بیانات و توصیه‌ها به‌ویژه در زمینه تولید که همواره مورد تأکید رهبری است، لازم است از اصول حکمروایی خوب در راستای تولید مطلوب و در نهایت تحقق امنیت غذایی بهره برد.

جدول ۶. مقایسه ابعاد مورد توجه امنیت غذایی در متن بیانات و اسناد بر حسب بازه زمانی

بازه زمانی	موجودی (تولید)		دسترسی (توزیع)		مصرف		حکمروایی	
	بیانات	اسناد	بیانات	اسناد	بیانات	اسناد	بیانات	اسناد
۱۳۹۰-۱۴۰۰	*	*				*		*
۱۳۸۰-۱۳۹۰	*	*		*		*		*
۱۳۷۰-۱۳۸۰	*	*		*		*		*

۶. نتیجه

پژوهش حاضر، پژوهشی کیفی و از نوع آمیخته است که با هدف تبیین تطبیق‌پذیری مضامین مستخرج از بیانات و اسناد در حوزه امنیت غذایی، و کاربست آن‌ها در اتخاذ سیاست‌ها و وضع قوانین در جهت محقق شدن امنیت غذایی انجام شد. براین اساس، نخست تحلیل مضمون بیانات رهبری در حوزه امنیت غذایی از سال ۱۳۷۱ تا ۱۴۰۱ انجام شد. مضامین مستخرج از تحلیل مضمون بیانات محوریت مسئله تولید و حکمروایی را بیان می‌کند. در گام بعدی پژوهش، تحلیل مضمون متن اسناد (قوانین و سیاست‌ها) صورت گرفت. مضامین مستخرج از تحلیل مضمون اسناد هر چهار بُعد امنیت غذایی را در بر می‌گیرد. وجه اشتراک مقایسه مضامین مستخرج در بازه‌های زمانی مختلف در اسناد و بیانات، ثبات توجه و تأکید بر بُعد تولید و مسئله خودکفایی است. از این رو، براساس یافته‌های پژوهش، پرسش‌های پژوهش به شرح ذیل پاسخ داده شد:

۱. مضامین مستخرج از اسناد (قوانین و سیاست‌های مصوب) شامل هر چهار بُعد تولید، توزیع، مصرف و حکمروایی است. به عبارت دقیق‌تر، مضامین اسناد عبارت‌اند از: توسعه اقتصاد کشاورزی و غیرکشاورزی، الگوی غذایی سالم و مطلوب، به‌کارگیری فناوری، قوانین و سایر پتانسیل‌ها جهت ارتقای سطح تولید، ایجاد و ارتقای مراکز خدمات، توزیع متناسب جمعیت و

فعالیت، حمایت از مصرف‌کنندگان، آگاهی‌بخشی و الگوی مصرف بهینه، مدیریت مطلوب از طریق قوانین کارآمد و شفاف و مشارکت عمومی و محلی.

۲. محوریت مضامین مستخرج از بیانات رهبری دو بُعد تولید و حکمروایی است و این مضامین را شامل می‌شود: خودکفایی، رونق اقتصادی و اشتغال از طریق ارتقای کشاورزی و دامداری، ممانعت از واردات و ارتقای ذخایر، بهره‌گیری از دانش هسته‌ای و ارتقای دانش و نوآوری در جهت رونق کشاورزی، مدیریت و برنامه‌ریزی به همراه بهره‌گیری از علم و دانش متخصصان و کار جهادی (مشارکتی) و عدالت.

۳. جهت‌شناسایی تطبیق‌پذیری مضامین مستخرج از بیانات و اسناد در حوزه امنیت غذایی، و کاربست آن‌ها در اتخاذ سیاست‌ها و وضع قوانین در جهت محقق شدن امنیت غذایی، مقایسه تطبیقی صورت گرفت که نتیجه آن، وجه اشتراک مضامین بیانات و اسناد در محوریت تولید و حکمروایی و از سوی دیگر، برحسب بازه زمانی، عدم بهره‌گیری از توصیه‌های رهبری در قالب خودکفایی و تأکید بر محور تولید در متن اسناد است. لذا به جهت اهمیت مسئله امنیت غذایی و تأکید مداوم رهبری بر فراهم شدن زمینه‌های تحقق آن، مضامین مستخرج در این پژوهش، با اصول حکمروایی خوب، که یکی از چارچوب‌های مطلوب برای تحقق امنیت غذایی است، مقایسه شد. در این ماتریس که شامل دو بخش است، مطابقت اصول حکمروایی خوب با هریک از مضامین استخراج‌شده بررسی شد. جهت افقی ماتریس نشان می‌دهد هریک از مضامین برپایه چند اصل از هفت اصل حکمروایی خوب است. طبق این بررسی، دو مضمون به کارگیری فناوری، قوانین و سایر پتانسیل‌ها جهت ارتقای سطح تولید و مدیریت مطلوب از طریق قوانین کارآمد و شفاف که مستخرج از اسناد است، دارای سه پایه از اصول حکمروایی است که بیشترین میزان در بین همه مضامین مستخرج از اسناد است. در مضامین مستخرج از بیانات، دو مضمون مدیریت و برنامه‌ریزی به همراه بهره‌گیری از علم و دانش متخصصان و کار جهادی (مشارکتی) و عدالت، دارای پنج پایه از اصول حکمروایی خوب است. نکته حائز اهمیت در این بخش آن است که توجه متخصصان به دانش روز، وجه اشتراک هر دو بخش اسناد و بیانات است. جهت عمودی ماتریس نشان می‌دهد هریک از اصول حکمروایی خوب، در چه تعداد از مضامین مطرح شده است. در بخش اسناد، اصل پاسخ‌گویی و در بخش بیانات، اصل کارایی و اثربخشی بیشترین مطابقت را با مضامین مستخرج دارد. لذا برای تشخیص وجه اشتراک اسناد و بیانات، مجموع امتیازها نشان می‌دهد به ترتیب اصل پاسخ‌گویی، کارایی و اثربخشی و عدالت، مهم‌ترین اصول مطرح در تحقق امنیت غذایی برپایه حکمروایی خوب براساس اصول و توصیه‌های مطرح‌شده در بیانات رهبری است که باید در اتخاذ و وضع سیاست‌ها و قوانین مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۷. ماتریس مقایسه مضامین مستخرج از اسناد و بیانات با اصول حکمروایی خوب

نوع سند	اصول حکمروایی خوب							
	مضامین مستخرج	کارایی و اثربخشی	مسئولیت‌پذیری شفافیت	مشارکت	قانون‌مداری پاسخ‌گویی	برابری	پایه مضمون	
اسناد (قوانین و سیاست‌ها)	توسعه اقتصاد کشاورزی و غیرکشاورزی	*					یک اصل	
	الگوی غذایی سالم و مطلوب	*					دو اصل	
	به‌کارگیری فناوری، قوانین و سایر پتانسیل‌ها جهت ارتقای سطح تولید	*	*				سه اصل	
	ایجاد و ارتقای مراکز خدمات	*					یک اصل	
	توزیع متناسب جمعیت و فعالیت	*					یک اصل	
	حمایت از مصرف‌کنندگان	*	*				دو اصل	
	آگاهی‌بخشی و الگوی مصرف بهینه	*		*			دو اصل	
	مدیریت مطلوب از طریق قوانین کارآمد و شفاف	*	*	*			سه اصل	
	مشارکت عمومی و محلی	*		*			دو اصل	
	مجموع مطابقت اصول و مضامین	۳	۱	۲	۱	۲	۳	-
	خودکفایی، رونق اقتصادی و اشتغال از طریق ارتقاء کشاورزی و دامداری	*	*					چهار اصل
	ممانعت از واردات و ارتقای ذخایر	*	*					دو اصل
	بیانات رهبری	بهره‌گیری از دانش هسته‌ای و ارتقای دانش و نوآوری در جهت رونق کشاورزی	*					دو اصل
		مدیریت و برنامه‌ریزی به همراه بهره‌گیری از علم و دانش متخصصان و کار جهادی (مشارکتی)	*	*	*	*		پنج اصل
عدالت		*	*	*	*		پنج اصل	
مجموع مطابقت اصول و مضامین		۴	۲	۱	۲	۳	۳	-
مجموع امتیاز (اسناد و بیانات)	۷	۳	۳	۳	۵	۸	۶	-

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت کرده‌اند.

تعارض منافع

بنابه اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی‌رایت (CC) رعایت شده است.

References

- Abdollahi, Z. et al. (2022). Strategies and Actions to Promote Food and Nutrition Security. *Iran J Cult Health Promot*, 6(3), 432-442. Retrieved from <https://ijhp.ir/article-1-610-fa.html>. (in Persian)
- Adjapong, F. K. (2021). *Linking Food Security Governance and Changing Food Security Priorities: A Case Study of the Northern Region of Ghana*. Master of Arts (MA), Ohio University, Geography (Arts and Sciences). Retrieved from <http://orcid.org/0000-0001-9486-4819>.
- Azizi, V., Mehregan, N., & Yavari, G. R. (2016). The Impact of Supportive Policies and Targeted Subsidies on Urban Households' Food Security Index in Iran. *JPBUD*. 21(2), 95-116. Retrieved from https://jpbud.ir/browse.php?a_id=1235&sid=1&slc_lang=fa. (in Persian)
- Bezu, D. C. (2018). A review of factors affecting food security situation of Ethiopia: From the perspectives of FAD, Economic and Political Economy Theories. *International Journal of Agriculture Innovations and Research*, 6(6), 2319-2473. Retrieved from https://ijair.org/administrator/components/com_jresearch/files/publications/IJAIR_2769_FINAL.pdf.
- Burchi, F., & De Muro, P. (2016). From food availability to nutritional capabilities: Advancing food security analysis. *Food Policy*, 60, 10-19. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2015.03.008>.
- Chizari, A., Hosseini, S. S., & Hosseini, F. (2022). The Impact of Foreign Exchange and Trade Policies on Food Security. *Agricultural Economics*, 16(2), 103-118. Retrieved from https://www.iranianjae.ir/article_254309.html. (in Persian)
- Eskandari Shahraki, Z., Mohammadi Yeghaneh, B., Einalia, J., & Charaghi, M. (2022). Exploring the effects of sustainable tourism on the food security of rural household's Case study: Tourist target villages of the township Ardal. *Geographical Planning of Space*, 12(1), 35-49. Retrieved from http://gps.gu.ac.ir/article_152652.html. (in Persian)
- FAO. (2011). Good Food Security Governance: The Crucial Premise to the Twin-Track Approach. Background paper. ESA Workshop, FAO, Rome. Retrieved from https://www.fao.org/fileadmin/templates/righttofood/documents/other_documents/2011_good_food_security_gov/FoodSecurityGovernanceWorkshop_backgroundpaper.pdf.
- Fleck, S. (2018). *Import quality research* (Translated from English to Persian by H. Jalili; 10th ed.). Tehran: Ney. (in Persian)
- Gholipour, Y., Ahadnejad, M., & Meshkini, A. (2022). The Analysis of Iran's Development

- Policies and Programs with Emphasis on Sustainable Urban Food Security. *Geography and Environmental Sustainability*, 12(4), 119-138. Retrieved from https://ges.razi.ac.ir/article_2191.html. (in Persian)
- Haghighian Roudsari, A., Ajami, M., Davoodi, H., & Mohammadi-Nasrabadi, F. (2019). A Review of Evidence-Informed Policy Making in Sustainable Healthy Food and Nutrition Systems. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 29(180), 152-164. Retrieved from <http://jmuums.mazums.ac.ir/article-1-13742-fa.html>. (in Persian)
- Hashemi, A., & Ghasemi, Y. (2020). Doing a Research by Thematic Analysis: A Practical, Step-by-Step Guide for Learning and Teaching (Case Study: Music usage of M. A. Students at Ilam University). *A Scientific Journal of Ilam Culture*, 20(64-65), 7-33. Retrieved from https://www.farhangeilam.ir/article_106790.html. (in Persian)
- Hosseini, S. S., Pakravan Charvadeh, M. R., & Salami, H. (2016). The Effect of Subsidy Reform Program on Food Security in Iran. *Iranian Journal of Economic Research*, 21(67), 53-82. Retrieved from https://ijer.atu.ac.ir/article_7236.html. (in Persian)
- Jamali, M., Mostafa, Z., & Hashemi, S. A (2015). Historical Background of Global Population Control Program. *Tārīkh-I Pizishkī*, 6(20), 161-191. Retrieved from <https://journals.sbmu.ac.ir/mh/article/view/10914>. (in Persian)
- Kavand, R., KhajeSarvi, G., & Samim, R. (2018). Analysis of Students' Subjective Trends on Western Civilization: A Case Study of the Students of the State Universities in Tehran. *Journal of Iranian Cultural Research*, 11(2), 79-103. Retrieved from https://www.jicr.ir/article_366.html. (in Persian)
- Keykha, A., & Towfighi, J. (2021). Redefining the Role of Faculty Members in Higher Education Policy: A Qualitative Study Using Thematic Analysis. *Iranian Journal of Public Policy*, 7(3), 55-76. Retrieved from https://jppolicy.ut.ac.ir/article_83368.html. (in Persian)
- Long, M. A., Gonçalves, L., Stretesky, P. B., & Defeyter, M. A. (2020). Food insecurity in advanced capitalist nations: A review. *Sustainability*, 12(9), 3654. <http://doi.org/10.3390/su12093654>.
- Muzerengi, T., Khalema, E. N., & Zivenge, E. (2021). The synergistic relationship between Amartya Sen entitlement theory and the systems theory in developing a food security implementation model in Matabeleland South Province, Zimbabwe. *Jāmbā: Journal of Disaster Risk Studies*, 13(1), 1-7. <http://doi.org/10.4102/jamba.v13i1.965>.
- Rafiei, S., Salehinia, M., & Motalebi, G. (2020). Applying Thematic Analysis to Identify the Experienced Meaning during Routine Movement through Built Environments. *Journal of Iranian Architecture & Urbanism (JIAU)*, 10(2), 85-98. Retrieved from <https://www>.

isau.ir/article_91473.html. (in Persian)

- Rezaeipasha, S., Sharififar, F., Sharepour, M., & Kia, A. (2021). Thematic analysis of 2020 Tokyo Olympics' news with emphasis on gender (Case study: Shargh newspaper). *SCDS*, 9(4), 33-58. Retrieved from <https://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-1394-fa.html>. (in Persian)
- Shamah-Levy, T., Mundo-Rosas, V., Flores-De la Vega, M. M., & Luiselli-Fernandez, C. (2017). Food security governance in Mexico: How can it be improved?. *Global Food Security*, 14, 73-78. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2017.05.004>.
- Stecyk, K. (2018). Good governance of food security in Nunavut. *Journal of Food Research (JFR)*, 7(4), 7-22. <https://doi.org/10.5539/jfr.v7n4p7>.
- Zerbian, T., & de Luis Romero, E. (2021). The role of cities in good governance for food security: lessons from Madrid's urban food strategy. *Territory, Politics, Governance*, 11(4), 794-812. <https://doi.org/10.1080/21622671.2021.1873174>.